

PROPIETAT I LLIBERTAT,

dos conceptes inseparables al llarg de la història

El gran historiador d'origen polonès **Richard Pipes**, un dels principals estudiosos a nivell mundial de la història de Rússia, proposa en un àgil i interessant estudi una breu història moral sobre la propietat i el seu lligam inseparable amb la llibertat. La tesi principal és que tots dos conceptes, *Propietat i Llibertat* (Turner, 2002), estan íntimament relacionats de tal manera que, si bé es pot donar el cas que hi hagi cert nivell de propietat sense llibertat en certs àmbits, en un entorn sense propietat la llibertat és impensable.

Per demostrar aquesta tesi, l'autor fa un ampli recorregut des dels albs de la història documentada, arrencant amb Grècia i Roma amb l'anàlisi contraposat entre la filosofia de la propietat de Plató amb la de Aristòtil, fins arribar als nostres dies. La narració a través de l'evolució en la concepció, visió i respecte en vers la propietat, permet una interessant síntesis del gruix de la història de la filosofia occidental. Pipes revisa amb ull clínic la idea de propietat dels estoics, jueus, la idea que es desprèn dels Evangelis (un dels punts àlgids del *pobrisme*) i la seva posterior evolució durant segles posteriors amb pensadors com **San Agustí**, **Sant Tomàs de Aquino**, **Tomàs Moro**, entre d'altres.

Podem afirmar que al llarg de la Història hi ha hagut una evolució pendular entre una visió col·lectivista de la propietat i una visió més individualista. Si durant els segles posteriors a la caiguda de Roma, ja des de el s. II, es va anar consolidant una idea contrària a la propietat privada, durant el Renaixement tornarà a la centralitat del debat la importància cabdal de la propietat tant des d'un punt de vista econòmic, polític, social i moral.

La prosperitat econòmica, abans vista com a pecat, es va veure com la conseqüència lògica, la recompensa, a tindre un comportament racional i moralment desitjable. Es començava a consolidar una moral burgesa amb valors com el treball, l'estalvi, la prudència, o la constància com a nous punts cardinals morals per una nova era d'humanisme. "*Se virtuós i seràs feliç*", recorda **Benjamin Franklin**. Filòsofs com **Spinoza** seran dels primers en posar en valor la "recerca del propi interès", que després **Adam Smith** identificarà com el gran motor de l'economia. Durant aquest període, assenyala **Pipes**, també es recuperarà la idea desenvolupada per els estoics de Llei Natural.

Jean Bodino al 1576, en el seu llibre *Sis llibres per la República*, considerat el primer tractat polític modern, relacionarà la nova concepció de la propietat amb la idea de Llei Natural establint, com va fer Roma durant el seu moment de màxim esplendor, el caràcter previ de la propietat a les lleis dels homes i l'Estat. Així es posava la llavor del liberalisme clàssic basat en la propietat privada com element limitador dels poders del Rei primer, de les democràcies parlamentàries després. La filosofia moderna separa així els conceptes de sobirania i de propietat, com ja va establir **Sèneca**, el gran estoic roma.

La culminació d'aquesta corrent filosòfica arribarà a Anglaterra al s. XVII, segles abans també a Espanya amb les corts de Lleó episodi que sol quedar sovint fora de pla per els historiadors anglosaxons, amb la revolució orwelliana, primer, i la Gloriosa després i que consolidaran les bases de les democràcies liberals basades en el govern limitat i el respecte a la propietat de les persones. El conflicte anglès entre Corona i Parlament va tenir conseqüències també en la pròpia definició de propietat que s'ampliava per avarca també el que amb el temps acabarà cristallitzant en la Declaració de Drets (*'Bill of Rights'*).

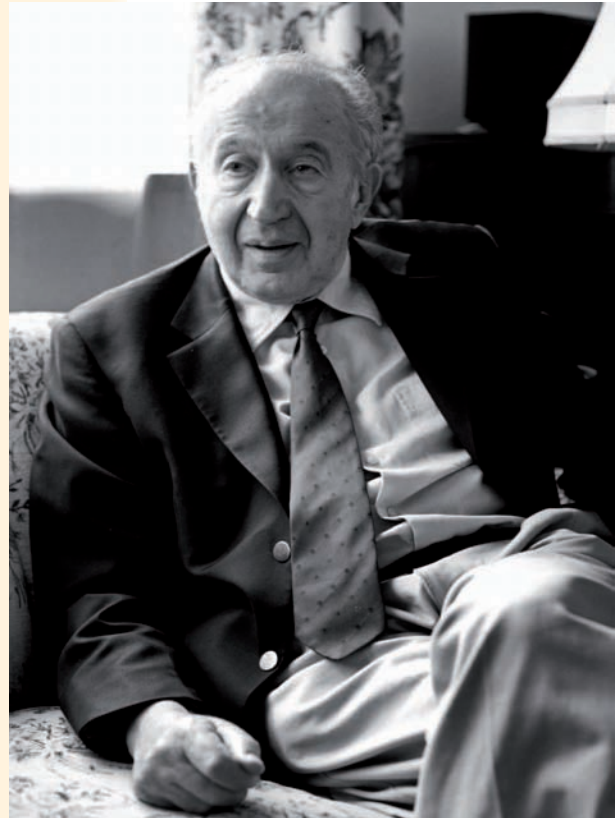
L'estat no pot agredir la propietat de les persones el que no només inclou les possessions materials, sinó també la seva pròpia vida, els fruits del seu treball – **John Locke**, per exemple, serà el primer en identificar el treball com "*l'origen de la propietat material*"–, o les seves opinions que a més tenien el dret de expressar en llibertat. Això també passava a formar part del concepte de propietat considerat, com dèiem, part substancial de la Llei Natural que, per tant, cap Monarca ni govern podia infringir.

Pensadors moralistes com **Hume** o **Smith** donaran l'última volta al concepte de propietat al sistematitzar el seu estudi des de un punt de vista econòmic i pràctic: la propietat també era desitjable en tant es un dels pilars en l'avenç material i la riquesa dels països.

Tanmateix, la Història no es lineal sinó que avança en espiral i sovint retrocedeix per després tornar avançar. Com l'economia, al final, la història es cíclica. Els atacs a la propietat privada amb idees col·lectivistes no es faran esperar. El primer d'aquest atacs es donarà a la França revolucionaria del s. XVIII. **Rousseau** serà el principal pensador en atacar de forma directa i frontal la idea de propietat privada i l'ordre global que sorgia de la mateixa. El seu pensament, arrelat amb el pobrisme dels Evangelis i la utopia platònica, exercirà després una gran influència al pensament marxista. **Rousseau**, entre d'altres, centrarà el seu discurs en la desigualtat (una mica com passa ara) sense tenir en compte les consideracions immorals que suposa portar a la practica l'igualitarisme material. Malgrat aquestes influències, en la Revolució francesa també van coexistir elements que van tenir una influència positiva en la defensa de la propietat com a dret inalienable, com els fisiòcrates.

Així arribem al segle XIX on la propietat privada es vist com un dret inalienable e inseparable de la llibertat de les persones protegit dels poders arbitraris del Estat a través de les Constitucions, i de les agressions per part altres ciutadans per part del Dret Privat. Aquesta ètics i sistema de valors es situa a la base del gran creixement i progres material e immaterial que el món ha experimentat en els darrers segles com ha assenyalat **Dierdre McCloskey** o **Antonio Escohotado**, entre d'altres.

Al mateix temps, i amb el que constitueix una constant històrica, **Marx** i **Engels** van assentar les bases del "socialisme científic" al seu *Manifest Comunista* (1848), resumeixen la teoria comunista en una sola frase: "completa abolició de la propietat privada". Com destaca **Pipes** es tracta d'una teoria molt poc desenvolupada, fins hi tot infantil, que ignora, precisament, els orígens de la propietat privada i la seva vinculació amb la antropologia i moral de la persona. Ans al contrari, els comunistes veuran en la propietat una "alienació de la humanitat de les persones", una retòrica cursi i allunyada de la realitat però que recorda el missatge d'algunes forces polítiques en l'escenari actual. Abans d'això, el segle XX serà el segle dels projectes col·lectivistes: comunisme, feixisme i nazisme, tots ells amb el denominador comú de suposar un atac institucionalitzat i frontal a la idea de propietat privada i, per tant, de la llibertat. Una important lliçó a tenir sempre present.

*Considerat una de les màximes autoritats en estudis d'historiografia soviètica a escala mundial, **Richard Pipes** (Cieszyn, Polònia, 1923), catedràtic emèrit de la Universitat de Harvard, és autor de més de 25 volums d'història, entre els quals destaca *La Revolució Russa*, monumental estudi de mil pàgines, originalment publicat el 1990, considerat una de les anàlisis més rigoroses i exhaustives mai escrites sobre la Revolució Russa. El centenari es commemora aquest 2017. En parlem en la secció de Llibres d'aquesta edició de la Drecera.*